

Luftbevakningen har en vårdkase i sitt vapen. Den skall minna om vikingatidens bevaknings- och rapportorganisation. Vi minns även dacketidens "Rid i natt" och kan följa utvecklingen fram till vår tid.

Från ryck i snöret till Opus

När flyget under första världskriget blev vapenbärare föddes också flygvärnarna. Det var vanligt fotfolk som agerade luftposter och larmade när flyg kom i sikte. Även neutrala Sverige insåg nödvändigheten av organiserad luftbevakning. Landet indelades i luftbevakningsområden (Lbo) med var sin central (lc) för luftförsvaret och tillhörande rapportorgan (ls), bl a utefter gräns och kust. Inget flyg skulle här varken få komma in eller ut utan att upptäckas.

En utbyggd luftbevakningsorganisation prövades 1923 vid en stor övning i göteborgstrakten. Fram till 1939 skapades en organisation som på pappret var klar för kontroll av luftrummet. Vid krigsutbrottet i september 1939 organiserades luftbevakning (lbev) av hela vårt land. Värplikliga inkallades till alla ls och handplockades - liksom lottor - till lc. I Göteborg fanns en provisorisk lc två trappor ned i televerkets källare. Ls kunde se ut hur som helst. En plankan mellan två grenar i ett träd blev ibland poststället. I Kovikshamn stod ls-posten på taket till ett gammalt båthus, vars enda rum blev både kök, tvätt- och sovrum ... för åtta man.

Där satt också telefonposten. När ls-posten upptäckte flyg, ryckte han i ett snöre, som gick till telepostens lillfinger. Ls-chefen skulle jämlikt sin instruktion först avgöra om rapport skulle avgas. Därefter dikterades denna för teleposten. Denne skrev ner och ringde in med "luftförvarssamtal", vilket med 2-4 telefonisters hjälp bröt alla andra samtal och kopplades till signalstationen i lc. Där skrevs rapporten ut och hamnade till slut hos lc-expeditionschefen efter knappt fem minuter.

●● Största delen av den år 1939 inkallade lbev-personalen hade ingen utbildning för sin tjänst. Den snabbutbildades vid en ls-skola i Kungälv. Där utbildades under beredskapstiden flera tusen frivilliga - både män, kvinnor och skolungdom, som enligt annonserna "tog sin semester och gick med i lbev".

Lc utbildade sin egen personal. De bästa gossarna befälsutbildades efter landstormsmodell; dvs i en förening, som anordnade fritidskurser. För detta ändamål bildades 1940 en kamratklubb (KKlcG), som efter diverse lokalt motstånd år 1942 med namnet Göteborgs Lbev-förening anslöts till centralförbundet för frivillig befälsutbildning (CFB). Då hade genom föreningens försorg redan utbildats ett 20-tal lc-officerare och lika många uoff/ubef. Att det inte blev några större militärer av dessa snabbutbildade befäl kan lätt förstås. Sin tjänst i berg eller torn skötte de emellertid till full belåtenhet. Där fanns en anda och vilja som var beundransvärd.

●● En lbev-bataljonchef lyder i luftbevakningshänseende direkt under militärbefälhavaren (MB) stod det i 1939 års luftförvarsreglemente. Men i andra hänseenden under försvarsområdesbefälhavaren (fobef). Som truppregringsmyndighet hade t ex lcG i tur och ordning A9G, Lv1, Fo32, I17, Lv6 och Fo32 fram till 1948, då Flygvapnet övertog ansvaret för lbev. Ända fram till 1955 svarade dock fo för marktjänsten. Dessa dubbla lydnavsvägar var helt förvirrande och skapade efterhand alltmer självständiga chefer ... speciellt i lc, som bara ville ta order från högkvarteret.

I Göteborg flyttade vi in i landets modernaste lc, i ett bergrum 100 m från stadens viktigaste anfallsmål. Det var dock inte bättre än att "taket" störtade in, innan man var färdig med sprängningen. Televerket bidrog med bättre ledningar, t ex med automatisk uppkoppling av alla rapportledningar från våra kust-ls. Många nya idéer kläcktes: I början av maj 1945 öppnade vi inför den väntade invasionen i Norge en kombinerad lc/luc i Strömstad med direkta rapport- och or-ledningar samt förenklat rapportspråk. Och i lcG provades en lgc-karta med en lampa för varje ls, som tändes när ls lyfte på luren. Det var början till **Opus**, men det

skulle gå 20 år innan den geniala idéen förverkligades.

●● Göteborgs Lbev-förenings historia (från starten 1940 fram till 1955) återspeglar säkerligen verksamheten i många av de 20 lbev-föreningar, som då ännu existerade men med reducerad aktivitet som en följd av krigströttheten jämte Flygvapnets långt utdragna modernisering av lbev. Den må även förklara den förvåning och miss-tänksamhet, med vilken vi på våren 1956 fick erfaras: 1) Att vi icke hade något berättigande som lbev-förening; 2) Att tre herrar i Stockholm sedan ett halvår regerade i ett lbev-förbund, som redan anslutits till CFB; 3) Att vi beordrades ansluta den inkompetensförklarade lbev-föreningen till detta förbund utan stadgar eller angiven målsättning samt 4) Att vi fr o m 56-07-01 inte längre skulle tillhöra befälsutbildningsförbundet (Bfb).

Sveriges luftbevakningsförbund (SLBF) hade (tyckte vi) börjat i galen anda. Men CFV och CFB hade sanktionerat förbundet, och vi tackade ja när dessa myndigheter kallade till konstituerande stämma den 6 maj 1956. Lokalt stannade vi kvar i Bfb och fortsatte i gamla, aktiva fotspår. SLBF:s saga blev varken lång eller särskilt framgångsrik. Vi hälsade därför 1962 med tillfredsställelse och stora förhoppningar en ny riksorganisation. Flygvapenföreningarnas Riksförbund (FVRF). Den delen av historien får andra skildra.

● Om jag till sist skulle våga mig på att karaktärisera vår svenske luftbevakare så får det bli, att hon/han väl motsvarar 1769 års soldatinstruktion: "Soldater bör vara oförskräckte, trogne, nyktra och litet högfärdige, då äro de hedrade"...

Boo Almgren,
Göta FVf

